

NORSK ANBEFALING

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

www.nues.no

21. oktober 2009

Norsk anbefaling

EIERSTYRING OG SELSKAPsledelse

utgitt av
Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES)

21. oktober 2009

www.nues.no

Utgitt 21. oktober 2009

5. utgave

Layout, Kaland Marketing

Trykk, 07 Gruppen

ISBN 978-82-998216-0-5

Om Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES)

Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES) har utarbeidet og vil årlig vurdere behovet for å oppdatere den norske anbefalingen om eierstyring og selskapsledelse. Grunnlaget for slik oppdatering vil være endringer i lover og regler og de erfaringer som gjøres med bruken av anbefalingen. I tillegg vil den internasjonale utviklingen på området bli vurdert. NUES arrangerer hver høst en konferanse – ”Forum for Eierstyring og Selskapsledelse” – for å informere om sitt arbeid og bidra til debatt om eierstyring og selskapsledelse. NUES har også som sitt formål å gjøre anbefalingen kjent i Norge og i utlandet. For nærmere informasjon, se www.nues.no

Denne anbefalingen er en revidert utgave av den norske anbefalingen for god eierstyring og selskapsledelse av 4. desember 2007. Det vises til punktet ”Endringer siden forrige versjon av anbefalingen” på side 10 når det gjelder de enkelte endringer.

Wikborg Rein v/advokatene Arne Didrik Kjørnæs, Sigurd Opedal og Per Anders Sæhle har bistått med å kvalitetssikre anbefalingens henvisninger til gjeldende lovgivning.

Anbefalingen er utgitt med økonomisk støtte fra Finansmarkedsfondet.

Henvendelser vedrørende anbefalingen, kan adresseres til info@nues.no.

NUES har følgende medlemmer:

Organisasjon	Representant	Vara
Aksjonærforeningen i Norge	Bernt Bangstad	John Peter Tollefsen
Den norske Revisorforening	Per Hanstad	Harald Brandsaas
Eierforum ¹	Hans Thrane Nielsen	Arild Orgland
Finansnæringens Hovedorganisasjon	Stein Sjølie	Arne Hovland
Norske Finans-analytikers Forening	Dag Erik Rasmussen	Catharina Hellerud
Norske Pensjonskassers Forening	Rolf Skomsvold	Christer Drevsjø
Næringslivets Hovedorganisasjon ²	Ingebjørg Harto	Halvor E. Sigurdson
Oslo Børs	Atle Degré	Elisabeth Dyvik
Verdipapirfondenes Forening	Lasse Ruud	Bernt Zakariassen

Utvalget ledes av Atle Degré. I 2009 har advokat Christina Stray og fra april 2009 advokat Christoffer Bergene, begge Oslo Børs, bistått med sekretariatsbistand for utvalget.

¹ Eierforum består av ABN AMRO Kapitalforvaltning, DnB NOR Kapitalforvaltning, Folketrygdfondet, KLP, Nordea Fondene, Odin Forvaltning, Oslo Pensjonsforsikring, Nærings- og handelsdepartementets eierskapsavdeling, Statoil Kapitalforvaltning, Storebrand og Vital Forsikring.

² Finansnæringens Hovedorganisasjon og Næringslivets Hovedorganisasjon representerer også Næringslivets Aksjemarkedsutvalg, hvor de samme to organisasjoner er representert sammen med HSH og Norges Rederiforbund.

Innholdsfortegnelse

Om Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES)	3
Innledning	6
Endringer siden forrige versjon av anbefalingen	9
1. Redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse	11
2. Virksomhet	13
3. Selskapskapital og utbytte	14
4. Likebehandling av aksjeeiere og transaksjoner med nærstående	16
5. Fri omsettelighet	19
6. Generalforsamling	20
7. Valgkomité	24
8. Bedriftsforsamling og styre, sammensetning og uavhengighet	27
9. Styrets arbeid	32
10. Risikostyring og intern kontroll	36
11. Godtgjørelse til styret	39
12. Godtgjørelse til ledende ansatte	41
13. Informasjon og kommunikasjon	43
14. Selskapsovertakelse	45
15. Revisor	50

Innledning

Formålet med den norske anbefalingen

Formålet med anbefalingen er at selskaper som er notert på regulerte markeder i Norge skal ha eierstyring og selskapsledelse som klargjør rolledeling mellom aksjeeiere, styre og daglig ledelse utover det som følger av lovgivningen.

God eierstyring og selskapsledelse vil styrke tilliten til selskapene og bidra til størst mulig verdiskaping over tid, til beste for aksjeeiere, ansatte og andre interessenter.

De børsnoterte selskapene forvalter en betydelig del av kapitalen i samfunnet og står for en stor del av verdiskapingen. Det er derfor i samfunnets interesse at selskapene styres og ledes på en betryggende måte. Det er internasjonal konkurranse om norske og utenlandske investorers kapital. Derfor må norske selskaper og det norske aksjemarkedet fremstå som attraktive også på området eierstyring og selskapsledelse.

Anbefalingen skal bidra til å styrke tilliten til selskapene blant aksjeeiere, i kapitalmarkedet og hos andre interessenter. Gode relasjoner til samfunnet og de interessenter som berøres av virksomheten, er også av betydning for selskapene, og det enkelte selskap bør derfor også vurdere egne retningslinjer som ivaretar slike hensyn.

Målgruppe

Denne anbefalingen retter seg i første rekke mot selskaper med aksjer notert på regulerte markeder i Norge, dvs. for tiden Oslo Børs og Oslo Axess. Videre gjelder anbefalingen, så langt den passer, for sparebanker med noterte egenkapitalbevis.

Anbefalingen kan også være hensiktsmessig for ikke-børsnoterte selskaper med spredt eierskap, og hvor aksjene er gjenstand for regelmessig omsetning. Oslo Børs' ”Løpende forpliktelser for børsnoterte selskaper” vil være avgjørende for hvilke utenlandske noterte selskaper og norske sekundærnoterte selskaper som må rapportere i henhold til denne anbefalingen.

Den norske styremodellen

I Norge er ledende ansatte normalt ikke medlem av styret. Gjennom allmennaksjeloven utøver norske styrer både en kontrollerende

funksjon og en forvaltningsfunksjon av virksomheten og dens ledelse. Forvaltningsfunksjonen pålegger styret aktiv handling på overordnet nivå i saker som er uvanlig eller av vesentlig betydning, og som går ut over den daglige drift av virksomheten. Forvaltningsoppgaven består blant annet i at styret skal fastsette strategi, budsjetter og retningslinjer for virksomheten.

Ved sammenligning med utenlandske lovregler og anbefalinger bør blant annet følgende bestemmelser i norsk selskapslovgivning iakttas:

- Med mindre annet er avtalt med de ansatte, skal det i selskaper som har mer enn 200 ansatte velges en bedriftsforsamling med minst 12 medlemmer, hvorav 2/3 velges av aksjeeierne og 1/3 av de ansatte. Bedriftsforsamlingens hovedoppgave er å velge styret. I tillegg er bedriftsforsamlingen tillagt visse tilsyns-, uttalelses- og beslutningsfunksjoner.
- I selskaper med mer enn 30 ansatte kan de ansatte kreve styrerepresentasjon. Har selskapet mer enn 200 ansatte uten å ha bedriftsforsamling, skal de ansatte være representert i styret.
- Begge kjønn skal være representert i styret etter nærmere regler i allmennaksjeloven.
- Etter allmennaksjeloven kan daglig leder ikke være styreleder.

Nordisk kontakt

En felles arbeidsgruppe nedsatt av organene med ansvar for anbefalingene for eierstyring og selskapsledelse i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige har analysert likheter og forskjeller mellom de ulike landenes lovgivning og anbefalinger innenfor området. Basert på gruppens arbeid ble det i april 2009 publisert en presentasjon av felles hovedtrekk i de nordiske landenes lovgivning og anbefalinger for eierstyring og selskapsledelse. Presentasjonen, *Corporate Governance in the Nordic Countries*, er tilgjengelig på www.nues.no

Etterlevelse av anbefalingen – følg eller forklar

Anbefalingen om norsk eierstyring og selskapsledelse er forankret i aksje-, regnskaps-, børs- og verdipapirlovgivningen. Denne anbefalingen inneholder bestemmelser og veiledninger som dels utdyper og dels går lengre enn lovgivningen.

Anbefalingen omfatter 15 hovedtemaer, med ett kapittel for hvert tema.

Etterlevelse av anbefalingen skal skje på bakgrunn av et følg eller forklaringsprinsipp. Dette innebærer at selskapene må redegjøre for hvordan de har innrettet seg i forhold til anbefalingens enkelte punkter, og eventuelt forklare hvorfor og hvordan selskapet har innrettet seg på en annen måte.

Oslo Børs krever at selskaper notert på Oslo Børs og Oslo Axess i årsrapporten skal gi en samlet redegjørelse for selskapets eierstyring og selskapsledelse. Dersom norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse ikke er fulgt, skal det forklares, jf. ”Løpende forpliktelser for børsnoterte selskaper” punkt 7.

Anbefalingen henvender seg i første rekke til selskapenes styrever, som bør behandle den og ta stilling til hvordan selskapet skal følge opp hvert enkelt punkt. Styret skal gi en samlet redegjørelse for selskapets eierstyring og selskapsledelse i årsrapporten, herunder om oppfølgingen av denne anbefalingen.

Selskapene bør rapportere i henhold til denne anbefalingen av 21. oktober 2009 i årsrapporten for 2009.

Anbefalingens struktur og form

Den uthevede teksten i de innrammede boksene utgjør anbefalingene til selskapene. Det er disse anbefalingene selskapene enten følger eller forklarer avvik fra.

I kommentarene utdypes, forklares og begrunnes anbefalingene. Dessuten kommenteres forholdet mellom lov og anbefaling. Det er henvist til relevante lovbestemmelser i fotnoter.

Anbefalingene, kommentarene og fotnotene bygger på lover og forskrifter som gjelder per 1. oktober 2009. Endrede lover og forskrifter etter denne dato vil altså kunne påvirke selskapenes anvendelse av anbefalingen.

I anbefalingen er begrepet ”bør” benyttet, med mindre anbefalingen gjengir lovkrav hvor ”skal” er benyttet. I tillegg er ”skal” benyttet i punkt 1 om redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse, som følge av krav fra Oslo Børs om noterte selskapers rapportering i årsrapporten.

Endringer siden anbefalingen av desember 2007

NUES' arbeid med den nye anbefalingen begynte med et høringsbrev våren 2008 der det ble bedt om innspill til forbedring av anbefalingen. Basert på innspillene i denne høringen, utvalgets egne erfaringer og endrede lover i 2009, sendte NUES 10. juni 2009 ut et høringsnotat med konkrete forslag til endring i anbefalingen. Notatet inneholdt også resultatet av utvalgets begrunnelse hvor det etter innspill ikke var foreslått endringer. Høringsnotat og hørings svar er tilgjengelig på www.nues.no.

13 aktører – norske og utenlandske – ga verdifulle innspill i høringen. NUES vil også fremover legge opp til åpne prosesser og imøteser synspunkter og forslag til forbedringer av anbefalingen.

Etter utvalgets vurdering kan de viktigste endringene oppsummeres slik:

- selskapene bør oppnevne en person som kan stemme for aksjeeierne som fullmektig,
- selskapene bør legge til rette for å håndtere fullmakter på generalforsamlingen med mulighet for aksjonærene til å binde fullmakten i hver enkelt sak,
- generalforsamlingen bør behandle styrefullmakter til å foreta kapitalforhøyelser som særskilt sak for hvert formål og ikke som en samlefullmakt,
- selskaper ikke bør benytte lovens mulighet til å vedtektsfeste at det samlede styret skal fungere som revisjonsutvalg,
- det er tilstrekkelig at et flertall av medlemmene i revisjonsutvalget bør være uavhengig av selskapets virksomhet og vesentlige aksjonærer
- nye lovbestemmelser om revisjonsutvalg, generalforsamling og aksjonærs tilgang til dokumenter blant annet som følge av EUs revisjonsdirektiv og aksjonærrettighetsdirektiv er innpasset i anbefaling og noter.

Det er ikke tatt inn nye punkter i denne utgaven av anbefalingen, men enkelte punkter og kommentarer er revidert. I tillegg er notene ajourført med gjeldende lover og regler pr. 1. oktober 2009, slik det er beskrevet i innledningskapitlet ovenfor. På neste side gis en oversikt over endringene.

.

Punkt 3 om selskapskapital og utbytte

Det er inntatt en anbefaling om at dersom styrefullmakt til kapitalforhøyelse skal dekke flere formål, bør hvert formål behandles som egen sak.

Punkt 6 om generalforsamling

Punktet er vesentlig omredigert som følge av endringer i allmennaksjeloven. Lovendringene er i stor grad gjennomføring i norsk rett av EUs direktiv om aksjeeierrettigheter og er allerede del av anbefalingen. De punkter som nå fremgår av lovgivningen er tatt ut av anbefalingen for å unngå dobbeltbehandling, men på enkelte punkter referert i kommentarene og kort gjengitt i notene. Anbefalingen inneholder også enkelte nye punkter som utforming av fullmaktskjema og selskapets oppnevning av fullmektig på vegne av aksjeeierne.

Punkt 8 om styret

Uttrykket ”den daglige ledelse” er erstattet med ”ledende ansatte” for å samordne anbefalingens ordlyd med særlig allmennaksjeloven § 6-16a og § 6-42 (1) samt regnskapsloven § 7-31 b). Endringen er ikke ment å være en realitetsendring.

Punktet om årsrapportens informasjon om styremedlemmer presiserer nå at det også bør opplyses om styremedlemmenes deltagelse på styremøtene.

Punkt 9 om styrets arbeid

Anbefaling om valg av fast nestleder er erstattet med anbefaling om å utpeke annet styremedlem til å lede diskusjonen i saker hvor styreleder selv er eller har vært aktivt engasjert.

Anbefalingen er videre endret for å fange opp lovgivningens krav til etablering av revisjonsutvalg.

Tilsvarende som i pkt. 8 er uttrykket ”den daglige ledelse” erstattet med ”ledende ansatte”.

Punkt 11 om godtgjørelse til styret

Anbefalingen om å innta informasjon i årsrapporten om alle godtgjørelser til hvert enkelt styremedlem er fjernet da kravet følger direkte av regnskapsloven.

Punkt 15 om revisor

Punktet er justert som følge av lovgivningens krav til revisjonsutvalgets oppgaver.

1. Redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse

Styret skal påse at selskapet har god eierstyring og selskapsledelse.

Styret skal gi en samlet redegjørelse for selskapets eierstyring og selskapsledelse i årsrapporten. Redegjørelsen skal omfatte hvert enkelt punkt i anbefalingen. Dersom denne anbefalingen ikke er fulgt, skal det forklares.

Styret bør klargjøre selskapets verdigrunnlag og i samsvar med dette utforme etiske retningslinjer.

Kommentar:

Anbefalingen bygger på prinsippet om at selskapet skal etterleve denne anbefalingen, eller forklare eventuelle avvik etter prinsippet ”følg eller forklar”. Redegjørelsen skal omfatte hvert enkelt punkt i anbefalingen. Ulike forhold knyttet til det enkelte selskap kan tilsi at enkelte elementer i anbefalingen ikke passer. Eventuelle avvik fra anbefalingen skal forklares.

Selskapets eierstyring og selskapsledelse vil utfylle eventuelle retningslinjer for virksomheten, jf. bl.a allmennaksjeloven (asal.) § 6-12 og eventuell instruks for den daglige ledelsen, jf. asal. § 6-13.

Selskaper notert på Oslo Børs skal i årsrapporten gi en samlet redegjørelse for selskapets eierstyring og selskapsledelse, jf. ”Løpende forpliktelser for børsnoterte selskaper” punkt 7. Etter de samme reglene skal det gis en forklaring der den norske anbefalingen om eierstyring og selskapsledelse ikke er fulgt. Selskaper som søker opptak til notering ved Oslo Børs, må i forbindelse med søknad bekrefte at selskapet følger Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse, eventuelt forklare avvik (eller tilsvarende for utenlandsk selskap som følger anbefaling i registreringsstaten eller ved sitt primærmarked), jf. ”Opptaksregler for aksjer” punkt 3.4 tredje ledd nr. 30, punkt 9.1 annet ledd nr. 3 og punkt 9.2 annet ledd nr. 5 som gjelder for Oslo Børs. Regler som nevnt gjelder også for selskaper som er notert eller søker opptak ved Oslo Axess.

I EØS-prospekter ved tilbud om tegning eller kjøp eller opptak til notering på regulert marked skal det opplyses om selskapet følger den nasjonale anbefaling for eierstyring og selskapsledelse (corporate governance), jf. verdipapirforskriften § 7-13, sml. kommisjonsforordning (EF) nr 809/2004 vedlegg 1 punkt 16.4. Det følger av samme bestemmelse at hvis selskapet ikke følger anbefalingen, skal dette angis og forklares.

En samlet fremstilling vil gjøre det enkelt for aksjeeiere og omverdenen for øvrig å fastslå hvordan selskapet har innrettet seg i forhold til eierstyring og selskapsledelse. Den samlede framstillingen kan imidlertid gi henvisninger til mer utførlige opplysninger andre steder i årsrapporten eller på selskapets nettsider.

Selskapets verdigrunnlag bør være et viktig premiss for selskapets eierstyring og selskapsledelse. Det enkelte selskapets verdigrunnlag og etiske retningslinjer kan ha betydning for omverdenens vurdering av selskapet.

2. Virksomhet

Selskapets virksomhet bør tydeliggjøres i vedtektene.

Innenfor rammen av vedtektene bør selskapet ha klare mål og strategier for sin virksomhet.

Vedtektenes formålsparagraf og selskapets mål og hovedstrategier bør fremgå av årsrapporten.

Kommentar

Etter allmennaksjeloven skal selskapets virksomhet fremgå av vedtektene. Vedtektene sammen med offentliggjorte mål og hovedstrategier skal bidra til at aksjeeierne har den nødvendige forutsigbarhet hva angår selskapets virksomhet. I mange tilfeller formuleres virksomheten forholdsvis generelt i vedtektene. Dette kan medføre ganske stor adgang til endringer i selskapets faktiske virksomhet og risikoprofil. Vedtektenes virksomhetsparagraf bør tydeliggjøre selskapets virksomhet. Det er ikke hensikten å snevre inn styrets handlingsrom til å fatte strategiske beslutninger innenfor de formålene eierne har definert for virksomheten i vedtektene. Det vil være opp til generalforsamlingen å avveie hensynet til styrets og den daglige ledelsens handlingsrom og aksjeeiernes eventuelle ønske om å begrense dette.

Offentliggjøring av informasjon om ovennevnte forhold i årsrapporten er ment å skulle bidra til å gi aksjeeierne og kapitalmarkedet forutsigbarhet. Det må være opp til styret å vurdere hvor langt man skal gå i detaljering av informasjonen under hensyn til behovet for å beskytte kommersielle interesser.

Etter verdipapirhandelloven (vphl.) § 5-5 skal selskapet utarbeide årsrapport senest fire måneder etter regnskapsårets utgang. Selskapets virksomhet og styrets handlefrihet vil være begrenset til den virksomhet som er fastlagt i vedtektene, jf. asal. § 2-2 første ledd nr. 4 eller som for øvrig er godkjent av generalforsamlingen.

3. Selskapskapital og utbytte

Selskapet bør ha en egenkapital som er tilpasset mål, strategi og risikoprofil.

Styret bør utarbeide en klar og forutsigbar utbyttepolitikk som grunnlag for de utbytteforslag som fremmes for generalforsamlingen. Utbyttepolitikken bør gjøres kjent.

Styrefullmakt til å foreta kapitalforhøyelse bør begrenses til definerte formål. Skal styrefullmakt dekke flere formål, bør hvert formål behandles som egen sak i generalforsamlingen. Styrefullmakt bør ikke gis for et tidsrom lenger enn frem til neste ordinære generalforsamling. Tilsvarende gjelder styrefullmakter til kjøp av egne aksjer.

Kommentar

Allmennaksjeloven har bestemmelser som skal sikre at selskapene til enhver tid har en forsvarlig kapital. Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten, skal styret innen rimelig tid innkalle generalforsamlingen og redegjøre for selskapets økonomiske stilling og de tiltak som foreslås. Anbefalingen om at selskapet skal ha en egenkapital som er tilpasset mål, strategi og risikoprofil, medfører at det også bør begrunnes dersom overskytende del av egenkapitalen beholdes i selskapet og ikke tilføres aksjeeierne gjennom utbytte eller kapitalnedsettelse.

Asal. § 3-4 og § 3-5 har bestemmelser om krav til forsvarlig egenkapital og handleplikt ved tap av egenkapital. Asal. § 8-1 fastsetter hva som kan utdeles som utbytte. Generalforsamlingen kan ikke beslutte utdelt høyere utbytte enn styret har foreslått eller godtar, jf. asal. § 8-2. Etter asal. § 10-14 kan generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring gi styret fullmakt til å forhøye aksjekapitalen. Fullmakten kan ikke gis for mer enn 2 år av gangen. Fullmakt til å foreta kjøp av egne aksjer kan ikke gis for mer enn 18 måneder, jf. asal. § 9-4.

Allmennaksjeloven stiller krav om at det i styrefullmakt til å forhøye aksjekapitalen bl.a. skal fremgå om fullmakten omfatter forhøyelser med tingsinnskudd, forhøyelser i forbindelse med fusjon og om aksjeeiernes fortrinnsrett til tegning kan fravikes. Anbefalingen går lenger enn loven ved at fullmakten bør begrenses til definerte formål, eksempelvis oppkjøp av selskaper innen en nærmere angitt sektor eller lignende. Gjennom spesifisering av fullmaktene kan aksjeeierne stemme separat over hvert enkelt formål. Opsjonsprogram for ansatte bør alltid vedtas som en særskilt fullmakt, jf. anbefalingens pkt. 12.

Etter allmennaksjeloven kan styrefullmakt gis for inntil to år. Denne adgangen bør ikke benyttes (med mindre det er snakk om opsjoner selskapet er forpliktet til å honorere). Selskapets situasjon og aksjeeiernes vurdering av denne, kan endres i løpet av et år. Av denne grunn anbefales at aksjeeierne gis anledning til å behandle eventuelle styrefullmakter i de ordinære generalforsamlingene. Fullmakt til styret til å erverve egne aksjer bør behandles på samme måte som fullmakt til å forhøye aksjekapitalen.

4. Likebehandling av aksjeeiere og transaksjoner med nærstående

Selskapet bør ha kun én aksjeklasse.

Dersom eksisterende aksjeeieres fortrinnsrett ved kapitalforhøyelser fravikes, skal det begrunnes.

Selskapets transaksjoner i egne aksjer bør foretas på børs eller på annen måte til børskurs. Dersom det er begrenset likviditet i aksjen, bør kravet til likebehandling vurderes ivaretatt på andre måter.

Ved ikke uvesentlige transaksjoner mellom selskapet og aksjeeier, styremedlem, ledende ansatte eller nærstående av disse, bør styret sørge for at det foreligger en verddivurdering fra en uavhengig tredjepart. Dette gjelder ikke når generalforsamlingen skal behandle saken etter reglene i allmennaksjeloven. Uavhengig verddivurdering bør foreligge også ved transaksjoner mellom selskaper i samme konsern der det er minoritetsaksjonærer.

Selskapet bør ha retningslinjer som sikrer at styremedlemmer og ledende ansatte melder fra til styret hvis de direkte eller indirekte har en vesentlig interesse i en avtale som inngås av selskapet.

Kommentar

Generelt

Etter allmennaksjeloven kan ikke generalforsamlingen, styret eller daglig leder treffe noen beslutning som er egnet til å gi aksjeeiere en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning. Etter verdipapirhandelloven kan selskapet ikke forskjellsbehandle aksjeeierne med mindre dette er saklig begrunnet.

Ulike aksjeklasser

Utgangspunktet i allmennaksjeloven er at alle aksjer gir lik rett i selskapet hvis det ikke i vedtektene er bestemt at det skal være flere aksjeklasser. Aksjeeiere innen hver aksjeklasse skal likebehandles. Anbefalingen går lenger enn allmennaksjeloven, som tillater at selskaper har flere aksjeklasser.

Emisjoner

Aksjeeiernes fortrinnsrett ved aksjekapitalutvidelser kan etter allmennaksjeloven fravikes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring. Dersom styret foreslår slik fravikelse for generalforsamlingen, skal fravikelse av fortrinnsretten begrunnes ut fra selskapets og aksjonærenes felles interesse. Begrunnelsen skal dokumenteres i saksdokument til generalforsamlingen.

Transaksjoner med nærstående

Anbefalingen om at det bør foreligge en uavhengig verdivurdering ved ikke uvesentlige transaksjoner mellom selskapet og aksjeeiere med videre, gjelder ikke når generalforsamlingen behandler transaksjonen etter allmennaksjelovens regler om avtaler med nærstående og konserninterne transaksjoner. Etter loven skal generalforsamlingen godkjenne visse avtaler mellom selskapet og visse nærstående, når vederlaget utgjør over en tjuedel av aksjekapitalen på tidspunktet for ervervet. I denne forbindelse skal styret sørge for at en uavhengig sakkyndig, som statsautorisert eller registrert revisor, utarbeider en redegjørelse for blant annet avtalen/eiendelene mv.

Anbefalingen gjelder enten det er for selskapet eller den nærstående at transaksjonen ikke er uvesentlig. For selskapet kan en transaksjon anses som ikke uvesentlig selv om den innebærer et vederlag fra selskapet som er mindre enn en tjuedel av aksjekapitalen. Anbefalingen forutsetter ikke at den uavhengige tredjeparten er revisor i tilfeller som ikke reguleres av loven. Styret bør i årsrapporten redegjøre for slike gjennomførte transaksjoner.

Retningslinjer som sikrer melding til styret i tilfeller der styremedlemmer eller ledende ansatte har vesentlig interesse i en transaksjon eller sak som inngås av eller forplikter selskapet, kommer i tillegg til allmennaksjelovens habilitetsbestemmelser for styremedlemmer og verdipapirregelverkets bestemmelser om opplysningsplikt ved aksjekjøp mv.

Alle aksjer gir lik rett hvis det ikke i vedtektene er bestemt at det skal være flere aksjeklasser, jf. asal. § 4-1. Et likhetsprinsipp kan også sies å være reflektert i bl.a. asal. § 10-4 om aksjeeieres fortrinnsrett ved kapitalforhøyelse med kontantinnskudd og § 5-21 og § 6-28 om at generalforsamlingen, styret og daglig leder ikke kan treffe noen beslutning som er egnet til å gi visse aksjeeiere (eller andre) en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning. Se også vphl. § 5-14 om likebehandling og usaklig forskjellsbehandling.

Ved transaksjoner i egne aksjer må det ses hen til bestemmelsene om opplysningsplikt, jf. vphl. § 5-2, og kravet til likebehandling, jf. vphl. § 5-14, forbudet mot ulovlig innsidehandel, jf. vphl. § 3-3, forbudet mot markedsmanipulasjon og urimelige forretningsmetoder, jf. vphl. §§ 3-8 og 3-9 – og meldeplikt, jf. vphl. § 4-1.

Etter asal. § 3-9 skal transaksjoner mellom selskaper i samme konsern grunnes på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper.

Etter asal. § 3-8 må visse avtaler mellom selskapet og en aksjeeier (og visse nærstående m.v. til en aksjeeier), et styremedlem eller daglig leder godkjennes av generalforsamlingen hvis vederlaget overstiger fem prosent av aksjekapitalen. Styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse etter asal. § 2-6, som også skal bekrefte at det er rimelig samsvar mellom ytelsene. Redegjørelsen skal vedlegges innkallingen til generalforsamlingen, og den skal meldes til Foretaksregisteret. Kravet om godkjenning i generalforsamlingen gjelder ikke for avtaler inngått som ledd i selskapets vanlige virksomhet og som inneholder pris og andre vilkår som er vanlige for slike avtaler.

Selskapet skal straks offentliggjøre ikke uvesentlige transaksjoner mellom selskapet og aksjeeier, styremedlem, ledende ansatte eller nærstående av disse eller med annet selskap i samme konsern, jf. "Løpende forpliktelser i børsnoterte selskaper" punkt 3.3. Finansregnskapet skal inneholde nærmere opplysninger om transaksjoner mellom nærstående parter, jf. regnskapsloven § 3-9 sml. IAS 24 opplysninger om nærstående parter. Se også verdipapirforskriften § 5-3.

5. Fri omsettelighet

Selskapets aksjer skal i prinsippet være fritt omsettelige. Det bør derfor ikke vedtektsfestes noen form for omsetningsbegrensninger.

Kommentar

Utgangspunktet etter børsregelverket er at eventuelle vedtektsbestemmelser om styresamtykke, eierbegrensninger eller andre omsetningsbegrensninger bare kan benyttes hvis det foreligger skjellig grunn til det, og bruk av omsetningsbegrensningene ikke skaper forstyrrelse i markedet. Anbefalingen går lenger enn dette ved at det forutsettes at det ikke vedtektsfestes noen form for omsetningsbegrensninger.

Aksjer kan overdras fritt med mindre annet er bestemt i lov, selskapets vedtekter eller avtale mellom aksjeeierne, jf. asal. § 4-15. Dersom vedtektene forutsetter at erverv er betinget av samtykke eller at andre aksjeeiere skal ha forkjøpsrett, gjelder reglene i asal. § 4-16 til § 4-23. Selskapets aksjer skal i prinsippet være fritt omsettelige, jf. børsforskriften § 6. Dersom selskapet er gitt skjønnsmessig adgang til å nekte samtykke til aksjeerverv, kan adgangen bare benyttes hvis det foreligger skjellig grunn, og anvendelsen ikke skaper forstyrrelser i markedet. I finansieringsvirksomhetsloven § 2-2 er det gitt regler om forhåndsgodkjenning av kvalifiserte eiere i finansinstitusjoner. Se også lov 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv.

6. Generalforsamling

Styret bør legge til rette for at flest mulig aksjeeiere kan utøve sine rettigheter ved å delta i selskapets generalforsamling, og at generalforsamlingen blir en effektiv møteplass for aksjeeiere og styret, blant annet ved å påse at:

- innkalling og saksdokumenter til generalforsamlingen, inkludert valgkomiteens innstilling er tilgjengelige på selskapets hjemmeside senest 21 dager før generalforsamlingen avholdes
- saksdokumentene er utførlige nok til at aksjeeierne kan ta stilling til alle saker som skal behandles
- påmeldingsfristen settes så nær møtet som mulig
- styret og den som leder møtet legger til rette for at generalforsamlingen får mulighet til å stemme på hver enkelt av kandidatene til verv i selskapets organer
- styret, valgkomiteen og revisor er til stede i generalforsamlingen
- det foreligger rutiner som sikrer en uavhengig møteledelse i generalforsamlingen

Aksjeeiere som ikke kan være tilstede på generalforsamlingen bør gis anledning til å stemme. Selskapet bør:

- gi informasjon om fremgangsmåten for å møte ved fullmektig
- oppnevne en person som kan stemme for aksjeeierne som fullmektig
- utarbeide fullmaktsskjema, som så vidt mulig, utformes slik at det kan stemmes over hver enkelt sak som skal behandles og kandidater som skal velges

Kommentar

Innkalling

Allmennaksjeloven og generalforsamlingsforskriften oppstiller frist for innkallingen, krav til innkallingens innhold og tilgjengeliggjøring av saksdokumenter. Etter allmennaksjeloven er fristen for innkalling til generalforsamling 21 dager. Innkallingen skal bestemt angi de saker som skal behandles, og forslag til vedtektsendringer skal gjengis. Etter generalforsamlingsforskriften skal de dokumenter som skal legges frem på generalforsamlingen holdes tilgjengelig på selskapets nettsider senest fra den 21. dagen før dagen for generalforsamlingen og frem til og med dagen for generalforsamlingen. I tillegg til lovgivningens krav bør selskapet på samme måte gjøre valgkomiteens innstilling tilgjengelig innen 21-dagers fristen.

Generalforsamlingsforskriften krever at innkalling og saksdokumenter gjøres tilgjengelig på selskapets nettsider uavhengig av om selskapet har benyttet lovens adgang til kun å gjøre saksdokumentene tilgjengelig på selskapets nettsider.

Anbefalingen om at generalforsamlingen bør få stemme over hver enkelt kandidat, gjelder for bedriftsforsamling, styre, valgkomité og eventuelle andre organer som generalforsamlingen velger medlemmer til. Anbefalingen innebærer ikke at man alltid må organisere skriftlige avstemninger.

Deltakelse uten tilstedeværelse

Loven åpner for flere fremgangsmåter for at aksjeeiere kan delta og stemme på generalforsamling uten å være tilstede. Forutsatt at lovgivningens krav til forsvarlig og sikker gjennomføring av generalforsamlingen, kontroll med stemmegivning og autentisering av avsender kan oppfylles, bør selskapet legge til rette for at aksjeeierne, som alternativ til å stemme ved møtende fullmektig, kan avgi stemme på én eller flere av følgende måter:

- at fullmakt kan legges frem ved bruk av elektronisk kommunikasjon
- at aksjeeierne kan delta ved bruk av elektroniske hjelpemidler, herunder avgi stemme elektronisk
- forutsatt at det er fastsatt i vedtektene, at aksjeeierne kan avgi stemme skriftlig, herunder elektronisk, i en periode før generalforsamlingen

Fullmaktsskjema utarbeidet av selskapet bør utformes på en slik måte at det kan stemmes over hver enkelt sak og kandidat. Videre bør det klart fremgå av fullmaktsskjemaet eller retningslinjer hvordan fullmektigen skal stemme dersom det ikke foreligger instruks på ett eller flere punkter, ved endring av forslag og nye forslag.

Styrets, valgkomiteens og revisors deltakelse

Styreleder og leder av bedriftsforsamlingen skal etter allmennaksjeloven være til stede på generalforsamlingen. Andre styremedlemmer har rett til å være til stede. Generalforsamlingen er hovedmøteplass for aksjeeiere og deres tillitsvalgte. Derfor bør hele styret være til stede på generalforsamlingen. Tilsvarende bør revisor være til stede. Det bør legges til rette for dialog med aksjeeierne på generalforsamlingen.

Valgkomiteen bør likeledes være til stede på generalforsamlingen for å fremlegge sin innstilling og svare på spørsmål.

Møteledelse og protokoll

Etter allmennaksjeloven åpnes generalforsamlingen av bedriftsforsamlingens eller styrets leder eller den bedriftsforsamlingen/styret har utpekt. Generalforsamlingen velger møteleder. Vedtektene kan fastsette hvem som skal være møteleder. Den vedtektsfestede møteleder skal i tilfelle også åpne generalforsamlingen. Den som åpner generalforsamlingen, vil i praksis avklare spørsmål knyttet til stemmerett.

Etter anbefalingen bør styret legge opp til rutiner som sikrer en uavhengig møteledelse. Styret bør vurdere hvordan uavhengig møteledelse best kan ivaretas ut fra selskapets organisering og aksjeeierstruktur. Hvorvidt dette gjøres gjennom vedtektsbestemte ordninger, eller at den som åpner generalforsamlingen fremlegger konkrete forslag til en uavhengig møteleder, vil være opp til styret.

Det følger av allmennaksjeloven at generalforsamlingsprotokollen skal holdes tilgjengelig for aksjeeierne hos selskapet. Protokollen skal gjøres tilgjengelig på selskapets internettside innen 15 dager etter generalforsamlingen.

Aksjeeier som er innført i aksjeeierregisteret, eller har meldt og godtgjort sitt erverv, og dette ikke hindres av vedtektsbestemmelser om samtykkekrav, forkjøpsrett, eller manglende innføring i aksjeeierboken senest på registreringsdatoen, kan utøve aksjeeierrettigheter, herunder møte på generalforsamlingen, jf. asal. § 4-2 (1), jf. § 5-2. Dersom selskapet har innført registreringsdato i vedtektene etter asal. § 4-2 (3) avskjærer det mulighet for melding og godtgjøring av aksjeerverv. Asal. § 5-2 gir også rett til å møte med fullmektig og rådgiver. Skriftlig og datert fullmakt kan legges frem ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom det benyttes betryggende metode for å autentisere avsenderen. Innkallingsfristen i børsnoterte selskaper er normalt 21 dager, med mindre lengre frist er fastsatt i vedtektene eller selskapet har adgang til å sette kortere frist, jf. asal. § 5-11 b. For behandling av vedtektsfestede tiltak ved overtakelsestilbud gjelder særskilte innkallingsfrister, jf. verdipapirhandelloven § 6-17. I vedtektene kan det fastsettes at aksjeeiere som vil delta i generalforsamlingen, skal meddele dette til selskapet innen en frist som ikke kan utløpe tidligere enn 5 dager før møtet, jf. asal. § 5-3.

Krav til innkallingens innhold følger av asal. § 5-10, § 5-11b, forskrift av 6. juli 2009 nr. 983 (generalforsamlingsforskriften) § 2 og verdipapirhandelloven § 5-9 annet og tredje ledd. Selskapet skal senest fra den 21. dagen forut for generalforsamlingen holde tilgjengelig visse opplysninger på sine internettsider, jf. generalforsamlingsforskriften § 3

Styreleder skal være tilstede på generalforsamlingen, jf. asal. § 5-5. Andre styremedlemmer kan være tilstede. Revisor skal møte når de saker som behandles er av en slik art at dette må anses som nødvendig, jf. asal. § 7-5. Generalforsamlingen åpnes av styrets leder eller den styret har utpekt, jf. asal. § 5-12. Har selskapet bedriftsforsamling, åpnes generalforsamlingen av bedriftsforsamlingens leder eller annen person utpekt av bedriftsforsamlingen. Er det fastsatt i vedtektene hvem som skal være møteleder, åpnes generalforsamlingen av møteleder. Aksjeeiere som representerer mer enn en tjuedel av aksjekapitalen kan senest syv dager før generalforsamlingen avholdes, kreve at tingretten utpeker den som skal åpne generalforsamlingen, jf. asal. § 5-12 annet ledd.

Styret kan iht. asal. § 5-8 a, beslutte å åpne for elektronisk deltagelse og stemmegivning på generalforsamlingen. Loven stiller krav til at generalforsamlingen kan avholdes på en forsvarlig måte, og at det foreligger systemer som sikrer at lovens krav til generalforsamling er oppfylt. Videre må systemene sikre at deltagelse og stemmegivning kan kontrolleres på en betryggende måte og at det benyttes betryggende metode for å autentisere avsenderen. Tilsvarende er det iht. asal. § 5-8 b adgang for i vedtektene å åpne for førtidig stemmegivning, skriftlig eller elektronisk, i en periode forut for generalforsamlingen. Forutsetningen er at det benyttes en betryggende metode for å autentisere avsenderen.

Selskapet skal innen 15 dager etter generalforsamlingen offentliggjøre utfallet av avstemningene på generalforsamlingen på sine internettsider, jf. generalforsamlingsforskriften § 4.

Dersom selskapet plikter å ha revisjonsutvalg, skal revisjonsutvalgets uttalelse om forslaget til revisor forelegges generalforsamlingen før valget, jf. asal. § 7-1.

7. Valgkomité

Selskapet bør ha en valgkomité, generalforsamlingen bør velge komiteens leder og medlemmer, og bør fastsette dens godtgjørelse.

Valgkomité bør vedtektsfestes.

Valgkomiteen bør sammensettes slik at hensynet til aksjonærfelleskapets interesser blir ivaretatt. Flertallet i valgkomiteen bør være uavhengig av styret og øvrige ledende ansatte. Minst ett medlem av valgkomiteen bør ikke være medlem av bedriftsforsamlingen, representantskapet eller styret. Maksimalt ett medlem av valgkomiteen bør være styremedlem og bør da ikke stille til gjenvalg. Daglig leder eller andre ledende ansatte bør ikke være medlem av komiteen.

Valgkomiteen foreslår kandidater til bedriftsforsamling og styre og honorarer for medlemmene av disse organer.

Valgkomiteens innstilling bør begrunnes.

Selskapet bør informere om hvem som er medlemmer av komiteen og eventuelle frister for å fremme forslag til komiteen.

Kommentar

Ordningen med valgkomité er ikke lovregulert, og bør derfor vedtektsfestes.⁴ I vedtektene eller særskilte retningslinjer bør det fremgå hvordan valg av valgkomité skal forberedes, kriterier for valgbarhet, antall medlemmer, funksjonstid, honorar mv.

Ut fra valgkomiteens sentrale betydning bør godtgjørelsen til komiteens medlemmer bli tilpasset oppgavens karakter og tidsbruk.

⁴ Valgkomité er ikke regulert i allmennaksjeloven og er et frivillig "organ". For finansinstitusjoner er det gitt særlige regler om valgkomiteer.

Sammensetning

Anbefalingene om sammensetningen av valgkomiteen tar sikte på å balansere forskjellige hensyn. På den ene siden vektlegges prinsipper om uavhengighet og habilitet i forholdet mellom valgkomiteen og dem som skal velges. På den annen side er det tatt hensyn til å kunne nyttiggjøre den kunnskap tillitsvalgte med erfaring fra bedriftsforsamling og styre har om selskapet. Valgkomiteen bør også ha en sammensetning som reflekterer interessene til aksjonærfellesskapet.

Informasjon om hvem som er medlemmer av valgkomiteen bør legges ut på selskapets internettsider.

Det bør være uavhengighet mellom valgkomiteen og styret i selskapet. Det bør derfor ikke være styret som innstiller medlemmer til valgkomiteen. Valgkomiteens uavhengighet fra styret og ledelsen i selskapet tilsier at innstilling av medlemmer til valgkomiteen overfor generalforsamlingen bør foretas av valgkomiteen selv.

Selskapet bør i sine retningslinjer for valgkomité etablere regler for rotasjon av komiteens medlemmer, for eksempel slik at den som har sittet lengst i valgkomiteen, byttes ut med visse mellomrom.

Valgkomiteens arbeid

Valgkomiteens leder har hovedansvar for komiteens arbeid.

Valgkomiteen bør sikre at den har tilgang til nødvendig kompetanse i forhold til de oppgaver komiteen har ansvar for. Valgkomiteen bør ha anledning til å trekke på ressurser i selskapet, eller hente råd og anbefalinger fra kilder utenfor selskapet.

Valgkomiteens innstilling til generalforsamlingen bør også redegjøre for hvordan den har arbeidet.

Valgkomiteen bør vurdere behov for endringer i styrets og valgkomiteens sammensetning, og ha kontakt med ulike aksjeeiere, medlemmer av bedriftsforsamling og styre, og med den daglige ledelsen. Styrets evalueringsrapport (jf. punkt 9 om styrets arbeid), bør behandles særskilt av valgkomiteen.

Valgkomiteen bør i sitt arbeid gjøre aktive søk mot aksjonærfellesskapet og forankre sin innstilling hos de største aksjeeierne.

Valgkomiteens begrunnede innstilling bør i samsvar med punkt 6 gjøres tilgjengelig innen 21-dagers fristen for innkalling til generalforsamlingen. Innstillingen bør inneholde relevant informasjon om kandidatene, jf. punkt 8 om bedriftsforsamlingens og styrets sammensetning, og om kandidatene til valgkomiteen. Innstillingen bør inkludere informasjon om kandidatenes kompetanse, kapasitet og uavhengighet. Informasjon om styremedlemmene bør omfatte alder, utdanning og yrkesmessig erfaring. Det bør opplyses om hvor lenge de har vært styremedlem i selskapet, om eventuelle oppdrag for selskapet og om vesentlige oppdrag i andre selskaper og organisasjoner. Ved forslag om gjenvalg kan innstillingen vise til informasjon i årsrapporten.

Informasjon om eventuelle frister for forslag til medlemmer av styre, valgkomite og eventuell bedriftsforsamling, bør legges ut i god tid på selskapets internettsider.

8. Bedriftsforsamling og styre, sammensetning og uavhengighet

Bedriftsforsamlingen bør sammensettes med sikte på bred representasjon fra selskapets aksjeeiere.

Styret bør sammensettes slik at det kan ivareta aksjonærfellesskapets interesser og selskapets behov for kompetanse, kapasitet og mangfold. Det bør tas hensyn til at styret kan fungere godt som et kollegialt organ.

Styret bør sammensettes slik at det kan handle uavhengig av særinteresser. Flertallet av de aksjeeiervalgte medlemmene bør være uavhengige av ledende ansatte og vesentlige forretningsforbindelser. Minst to av de aksjeeiervalgte medlemmene bør være uavhengige av selskapets hovedaksjeeiere.

Ledende ansatte bør ikke være medlem av styret. Dersom ledende ansatte er styremedlem, bør det begrunnes og få konsekvenser for organiseringen av styrets arbeid, herunder bruk av styreutvalg for å bidra til en mer uavhengig forberedelse av styresaker, jf. punkt 9.

Styrets leder bør velges av generalforsamlingen hvis allmennaksje-loven ikke krever at vedkommende skal velges av bedriftsforsamlingen eller av styret, som følge av en avtale om at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling.

Styremedlemmer bør ikke velges for mer enn to år av gangen.

I årsrapporten bør styret opplyse om deltagelse på styremøtene og om forhold som kan belyse styremedlemmenes kompetanse. I tillegg bør det opplyses hvilke styremedlemmer som vurderes som uavhengige.

Styremedlemmer bør oppfordres til å eie aksjer i selskapet.

Kommentar

Bedriftsforsamlingens sammensetning

I selskaper med mer enn 200 ansatte skal det som hovedregel velges en bedriftsforsamling med tolv medlemmer. Aksjeeierne i generalforsamling velger 2/3 av medlemmene i bedriftsforsamlingen. 1/3 velges av og blant de

ansatte. De aksjeeiervalgte representantene i bedriftsforsamlingen er aksjeeiernes representanter i forbindelse med styrevalg. Bedriftsforsamlingen skal dessuten føre tilsyn med styrets og daglig leders forvaltning av selskapet. En bred forankring av de aksjeeiervalgte medlemmene blant aksjeeierne er derfor viktig for å sikre aksjonærfelleskapets interesser. Det kan inngås en avtale mellom de ansatte og selskapet om at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling. De ansatte får da en utvidet rett til å velge medlemmer til styret. De fleste av bedriftsforsamlingens oppgaver overføres da til styret, herunder valg av styrets leder.

Styrets sammensetning

I tillegg til at styret må ha den nødvendige kompetanse, må styret også ha kapasitet til å utføre sine oppgaver. I praksis betyr det at styremedlemmene hver for seg må ha tilstrekkelig tid til å utføre styrevervet. Eksempelvis kan et stort antall styreverv være til hinder for at et styremedlem har den kapasitet som er nødvendig for å være styremedlem i ett konkret selskap. Blant annet ettersom ulike styreverv kan forutsette ulik ressursbruk, er det ikke hensiktsmessig å sette en absolutt grense for antall styreverv. Styremedlemmer med mange styreverv bør løpende vurdere risikoen for interessekonflikter i forhold til andre styreverv.

Samlet bør styret representere et mangfold med hensyn til bakgrunn og kompetanse for å bidra til godt styrearbeid. I denne forbindelse bør hensynet til en balansert kjønnsrepresentasjon iakttas. Styret som kollegialt organ har ansvaret for å balansere ulike interesser med sikte på å fremme verdiskapingen i selskapet. Styret bør sammensettes av personer med vilje og evne til å samarbeide.

Styrets uavhengighet

Ved utøvelsen av styrets oppgaver er det viktig at styret, i samsvar med allmennaksjeloven, opptrer som et kollegialt organ. Styremedlemmene skal ikke opptre som individuelle representanter for ulike aksjeeiere, aksjeeiergrupper eller andre interessegrupper. For å bidra til aksjemarkedets tillit til styrets uavhengighet, bør minst to av styremedlemmene være uavhengige av selskapets hovedaksjeeiere. Et slikt prinsipp er særlig viktig i selskaper med en eller flere kontrollerende aksjeeiere som i praksis kan avgjøre et styrevalg.

Minst halvparten av de aksjeeiervalgte medlemmene bør være uavhengige av ledende ansatte og selskapets vesentlige foretningsforbindelser. Det er viktig at styret er slik sammensatt at det kan vurdere ledende ansatte og vesentlige avtaler som inngås av selskapet på uavhengig grunnlag.

Det bør legges vekt på at styret har tilstrekkelige forutsetninger til å foreta selvstendige vurderinger av ledelsens saksfremlegg og selskapets virksomhet.

Generelt vil et styremedlem kunne defineres som uavhengig når vedkommende ikke har forretningsmessige, familiære eller andre relasjoner som må antas å kunne påvirke vedkommendes vurderinger og beslutninger. Det er vanskelig å gi en uttømmende oversikt over hvilke forhold som påvirker et styremedlems uavhengighet. Ved vurderingen av om et styremedlem er uavhengig av selskapets ledelse eller vesentlige forretningsforbindelser, bør det blant annet legges vekt på at vedkommende ikke

- har vært ansatt i en ledende stilling i selskapet (eventuelt konsernet) de siste fem år
- mottar annen godtgjørelse enn styrehonoraret fra selskapet (gjelder ikke eventuelle pensjonsutbetalinger)
- har eller representerer forretningsmessige relasjoner med selskapet
- har resultatavhengig styrehonorar eller opsjoner i selskapet
- har kryssrelasjoner med ledende ansatte, andre styremedlemmer eller andre tillitsvalgte for aksjeeierne
- har vært partner eller ansatt i selskapets nåværende revisjonsselskap i løpet av de siste 3 år

Når det legges så stor vekt på uavhengighet i styret, er hensikten å ivareta aksjonærfellesskapets interesser. I selskaper med spredt eierskap er hensikten primært å unngå at ledende ansatte blir for dominerende i forhold til aksjonærfellesskapet. I selskaper med kontrollerende aksjeeiere er hensikten primært å beskytte minoritetsaksjonærer.

Daglig leder som styremedlem

Etter allmennaksjeloven kan daglig leder ikke være styreleder. Etter anbefalingen bør verken daglig leder eller andre ledende ansatte være medlem av styret.

Valgperiode og tjenestetid

Selv om loven åpner for at styremedlemmer kan velges for inntil fire år, anbefales det ikke at valgperioden skal være mer enn to år. Forhold knyttet til både selskapets behov og uavhengighetskravet kan endres i løpet av en to års periode. Aksjeeierne (eventuelt bedriftsforsamlingen) bør derfor foreta en vurdering av hvert enkelt aksjeeiervalgt styremedlem minst hvert annet år. Ved gjenvalg må hensynet til kontinuitet veies opp mot behovet for for-

nyelse og uavhengighet. Ved lang sammenhengende tjenestetid i styret bør det vurderes hvorvidt det aktuelle styremedlemmet fortsatt kan anses uavhengig av selskapets ledelse. Rekruttering til styret bør foregå slik at ikke alle styremedlemmer skiftes samtidig.

Informasjon om styremedlemmer

Sentral informasjon om styremedlemmene som deres kompetanse, uavhengighet og deltagelse på styremøter, bør fremgå av årsrapporten. Informasjon om styremedlemmene bør omfatte alder, utdanning og yrkesmessig erfaring. Det bør opplyses om hvor lenge de har vært styremedlem i selskapet, om eventuelle oppdrag for selskapet og om vesentlige oppdrag i andre selskaper og organisasjoner. Fullstendig informasjon om kandidater til styret (gjenvalg og nyvalg), bør gjøres tilgjengelig innen 21-dagers fristen for innkalling til generalforsamling, jf. anbefalingen punkt 6 og 7.

Styremedlemmers aksjeeie

Det at styremedlemmer eier aksjer i selskapet, kan bidra til økt økonomisk fellesskap mellom aksjeeierne og styremedlemmene. Samtidig må aksjeeiende styremedlemmer utvise varsomhet i forhold til å bidra til kortsiktige disposisjoner fra selskapets side som ikke tjener fellesskapet også over tid.

I selskap med bedriftsforsamling velges styrets medlemmer av denne, jf. asal. § 6-37. Dersom det etter avtale med de ansatte ikke skal være bedriftsforsamling i et selskap med mer enn 200 ansatte, overføres en del av bedriftsforsamlingens oppgaver til styret, herunder valg av styrets leder, jf. asal. § 6-1 andre ledd, § 6-37 fjerde ledd og § 6-12 femte ledd. Når selskapet ikke har bedriftsforsamling, har de ansatte rett til å velge styremedlemmer etter bestemmelsene i asal. § 6-4. Begge kjønn skal være representert i selskapets styre etter reglene i asal. § 6-11a. Minst halvparten av styrets medlemmer skal være statsborgere i og bosatt i EØS-stat med mindre departementet gjør unntak, jf. asal. § 6-11. Styremedlemmer velges for to år hvis ikke annet er fastsatt i vedtektene, jf. asal § 6-6. I enkelte situasjoner er bedriftsforsamlingen erstattet av representantskap, jf. for eksempel foretningsbankloven § 9 flg. eller forsikringsloven § 5-4. Representantskapet ivaretar på mange områder samme rolle som bedriftsforsamling i øvrige aksjeselskaper, spesielt er det valgorgan for styret.

I følge "Opptaksregler for aksjer" må flertallet av de aksjeeiervalgte styremedlemmene være uavhengige av selskapets daglige ledelse og vesentlige forretningsforbindelser, og minst to av de medlemmene som aksjeeierne skal velge, må være uavhengige av selskapets hovedaksjeeiere. Videre er det et krav at representanter fra den daglige ledelse ikke kan være medlem av styret. Oslo Børs kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra disse kravene.

Styrets leder velges av styret når styrelederen ikke er valgt av generalforsamlingen, jf. asal. § 6-1. Har selskapet bedriftsforsamling, skal bedriftsforsamlingen velge styrets leder, jf. asal. § 6-37 første ledd. Er det i medhold av allmennaksjeloven avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, må styret velge styrelederen, jf. asal. § 6-1 andre ledd.

Daglig leder kan ikke velges til styreleder, jf. asal. § 6-1.

Styremedlemmer tjenestegjør i to år, jf. asal. § 6-6. I vedtektene kan tjenestetiden settes kortere eller lengre, men ikke til mer enn fire år.

Etter revisorloven § 4-2 kan ingen være ansvarlig revisor når andre revisorer eller ledende ansatte i revisjonsselskapet, eller medlemmer eller varamedlemmer i revisjonsselskapets styrende organer, er medlem av den revisjonspliktiges styrende organer.

9. Styrets arbeid

Styret bør fastsette en årlig plan for sitt arbeid med særlig vekt på mål, strategi og gjennomføring.

Styret bør fastsette instruksjer for styret og for den daglige ledelsen med særlig vekt på klar intern ansvars- og oppgavefordeling.

For å sikre en mer uavhengig behandling av saker av vesentlig karakter hvor styreleder selv er eller har vært aktivt engasjert, bør annet styremedlem lede diskusjonen i slike saker.

Større selskaper skal etter allmennaksjeloven ha revisjonsutvalg. Det samlede styret bør ikke fungere som selskapets revisjonsutvalg. Mindre selskaper bør vurdere etablering av revisjonsutvalg. I tillegg til lovens krav om revisjonsutvalgets sammensetning mv. bør flertallet av medlemmene i utvalget være uavhengig av virksomheten.

Styret bør også vurdere bruk av kompensasjonsutvalg for å bidra til grundig og uavhengig behandling av saker som gjelder godtgjørelse til ledende ansatte. Slikt utvalg bør bestå av styremedlemmer som er uavhengige av ledende ansatte.

Styret bør informere om eventuell bruk av styreutvalg i årsrapporten.

Styret bør evaluere sitt arbeid og sin kompetanse årlig.

Kommentar

Styrets oppgaver

Etter allmennaksjeloven har styret det overordnede ansvaret for forvaltningen av selskapet og for å føre tilsyn med den daglige ledelsen og selskapets virksomhet.

Med styrets forvaltningsansvar menes blant annet ansvaret for å organisere virksomheten på en forsvarlig måte, ansvaret for å fastsette planer og budsjetter for selskapets virksomhet, ansvaret for å holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og at dets virksomhet, formuesforvaltning og regnskaper er gjenstand for betryggende kontroll.

Styret bør lede selskapets strategiske planlegging, og gjøre vedtak som danner grunnlag for selskapets daglige ledelse til å forberede og gjennomføre investeringer og strukturelle tiltak. Strategien bør vurderes jevnlig.

Styreinstruks

I selskaper hvor styremedlemmer er valgt av og blant de ansatte, skal styret etter loven fastsette en styreinstruks med nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling som regulerer hvilke saker som skal styrebehandles. Slik instruks bør fastsettes uavhengig av om ansatte er representert i styret.

Instruks for daglig ledelse

Instruksen for den daglige ledelsen bør klargjøre de plikter, fullmakter og ansvar som daglig leder har etter de regler som gjelder for virksomheten. Daglig leder har et særlig ansvar for at styret mottar presis, relevant og tidsriktig informasjon som er tilstrekkelig for at styret skal kunne utføre sine oppgaver.

Finansiell rapportering

Når det gjelder styrets finansielle rapportering, er kravene regulert i lover og forskrifter. I forbindelse med regnskapsbehandlingen kan styret be om at daglig leder og finans-/økonomidirektør bekrefter overfor styret at det forslag til årsregnskap som styret anbefales å avgi, er utarbeidet i samsvar med god regnskapskikk, at all informasjon stemmer med de faktiske forhold i selskapet og at inngenting av vesentlig betydning er utelatt i rapporteringen.

Styreleder

Etter allmennaksjeloven har styrelederen først og fremst oppgaver i forbindelse med å sikre at styret fungerer godt og at det oppfyller sine forpliktelser. Styrelederen har imidlertid også visse oppgaver i forhold til generalforsamlingen.

Styresakene forberedes av daglig leder i samråd med styrets leder, som også leder styremøtene. I praksis har styrelederen et særlig ansvar for at styrets arbeid er godt organisert og drives effektivt. Styrelederen bør oppmuntre til åpen og konstruktiv debatt i styret. Styrelederen bør være særlig oppmerksom på behovet for at styremedlemmer er faglig oppdatert i forhold til de krav som må stilles til et kvalitativt godt styrearbeid og ta nødvendige initiativ i den forbindelse. Det kan blant annet være introduksjonsprogram for nye styremedlemmer og regelmessige faglige oppdateringer med relevans til selskapets virksomhet.

For å sikre uavhengig behandling, bør annet styremedlem lede styrets behandling i saker av vesentlig karakter hvor styreleder selv er eller har vært aktivt engasjert, for eksempel i forhandlinger om fusjon, oppkjøp etc. Dette gjelder selv om styreleder ikke er inhabil etter allmennaksjeloven § 6-27.

Styreutvalg

Internasjonalt går utviklingen i retning av mer utstrakt bruk av styreutvalg og at styret skal informere om bruk av styreutvalg, deres mandat, sammensetning og arbeidsprosesser. Bruken av styreutvalg kan i mange land sees i sammenheng med at styringsmodellen er annerledes enn den norske.

Etter norsk lov har styret et felles ansvar for de beslutninger som fattes. Der som styreutvalg benyttes, må disse betraktes som saksforberedende hvor de endelige beslutninger fattes i styret. Vesentlig informasjon som blir kjent for styreutvalget, bør også formidles til øvrige styremedlemmer. Dersom ledende ansatte er styremedlem, bør selskapet opprette et revisjonsutvalg og kompensasjonsutvalg for å sikre en mest mulig uavhengig behandling i styret, jf. punkt 8.

Loven oppstiller krav om etablering av revisjonsutvalg for større selskaper som overstiger fastsatte terskler. Selskaper bør ikke benytte den adgang loven gir til å bestemme at det samlede styret skal fungere som selskapets revisjonsutvalg. Også mindre foretak bør vurdere å etablere revisjonsutvalg. Ved vurderingen av uavhengigheten til revisjonsutvalgets medlemmer kan det tas utgangspunkt i kriteriene i kommentaren ”Styrets uavhengighet” i punkt 8. Utover lovens krav bør flertallet av medlemmene i utvalget være uavhengig av virksomheten. Valgkomiteen bør i sin innstilling til styrevalg opplyse om hvilke styremedlemmer som oppfyller kravene til uavhengighet og kompetanse til å sitte i revisjonsutvalget. For enkelte selskaper innen finanssektoren oppstiller spesiallovgivningen særlige regler om revisjonsutvalg.

Et kompensasjonsutvalgs oppgaver vil naturlig være å forberede:

- retningslinjer for, og saker om, godtgjørelse for ledende ansatte
- andre vesentlige personalrelaterte forhold for ledende ansatte

Hvis det etableres styreutvalg, bør styret fastsette instruks for disse. Styreutvalgene bør ha anledning til å trekke på ressurser i selskapet, eller hente råd og anbefalinger fra kilder utenfor selskapet.

Styrets egnevaluering

Styrets egnevaluering av sin virksomhet og kompetanse bør inkludere en vurdering av styrets sammensetning og måten styret fungerer på både individuelt og som gruppe i forhold til de mål som er satt for arbeidet. Rapporten vil kunne bli grundigere hvis den ikke lages for det formål at den skal offentliggjøres. Den bør imidlertid gjøres tilgjengelig for valgkomiteen. Styret bør vurdere å benytte en ekstern person til å fasilitere styrets egnevaluering.

Regler om styrets forvaltning av selskapet og styrets tilsynsansvar fremgår først og fremst av asal. § 6-12 og § 6-13. Etter asal. § 6-23 skal styret i selskaper hvor deler av styrets medlemmer er valgt av og blant de ansatte, fastsette styreinstruks som gir nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling. Ifølge loven skal instruksen blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles og daglig leders arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Instruksen skal også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.

Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten, fastsette planer og budsjetter for selskapets virksomhet og påse at virksomheten, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll, jf. asal. § 6-12.

Styret er et kollegialt organ som fatter sine beslutninger etter bestemmelsene i asal. § 6-19 flg.

Etter asal. § 6-19 (3) skal styremøtet ledes av styrets leder. Styreleder har dermed rett og plikt til å delta i styrets behandling av saker, med mindre vedkommende har gyldig forfall eller er inhabil. Asal. § 6-27 har bestemmelser om styremedlemmers inhabilitet. Styret kan ikke foreta noe som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning, jf. asal. § 6-28.

Etter asal. § 6-13 kan styret fastsette instruks for den daglige ledelse. Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller stor betydning, jf. asal. § 6-14. Daglig leder skal minst hver måned, i møte eller skriftlig, gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling, jf. asal. § 6-15. Daglig leder forbereder saker som skal behandles av styret i samråd med styrets leder, jf. asal. § 6-21.

Asal. § 6-19 flg. har regler om styrets saksbehandling og forberedelsen av saker.

Etter regnskapsloven § 3-5 skal årsregnskapet undertegnes av samtlige styremedlemmer og daglig leder. Erklæringer i årsrapport og halvårsrapporter skal underskrives av styrets medlemmer og daglig leder, jf. vphl. § 5-5 og § 5-6 og verdipapirforskriften § 5-2.

Regler om plikt til å etablere revisjonsutvalg følger av asal. § 6-41 (1). Etter asal. § 6-42 (3) kan det i vedtektene fastsettes at det samlede styret skal fungere som selskapets revisjonsutvalg dersom styret til enhver tid oppfyller kravene etter annet ledd. Etter asal. § 6-41 (2) kreves det ikke etablering av revisjonsutvalg for selskaper som faller under gitte terskler. I slike mindre selskaper skal styret utføre oppgavene som etter hovedregelen er tillagt revisjonsutvalget. Styreleder som er ledende ansatt i selskapet kan da ikke delta i møter hvor styret utfører revisjonsutvalgets oppgaver. Sparebankloven § 17c, forretningsbankloven § 16a, finansieringsvirksomhetsloven § 3-11a (for finansieringsforetak) og forsikringsloven § 5-10 har egne krav til etablering av revisjonsutvalg, særlige unntak og regler om valg og sammensetning.

Asal. § 6-42 har bestemmelser om valg av revisjonsutvalgets medlemmer, herunder om uavhengighet og kompetanse.

Asal. § 6-43 fastsetter bestemmelser for revisjonsutvalgets oppgaver. Revisjonsutvalgets uttalelse om forslaget til revisor skal forelegges generalforsamlingen før valget, jf. asal. § 7-1 (1).

En oversikt over regelverket som omhandler revisjonsutvalg er gitt i børssirkulære 4/2009.

10. Risikostyring og intern kontroll

Styret skal påse at selskapet har god intern kontroll og hensiktsmessige systemer for risikostyring i forhold til omfanget og arten av selskapets virksomhet. Internkontrollen og systemene bør også omfatte selskapets verdigrunnlag og etiske retningslinjer.

Styret bør årlig foreta en gjennomgang av selskapets viktigste risikoområder og den interne kontroll.

Styret bør i årsrapporten gi en beskrivelse av hovedelementene i selskapets interne kontroll og risikostyringssystemer knyttet til dets finansielle rapportering.

Kommentar

Styrets ansvar og formål

Anbefalingen om risikostyring og intern kontroll er en presisering av styrets tilsynsansvar.

Formålet med risikostyring og intern kontroll er å håndtere, ikke eliminere, risikoer knyttet til vellykket virksomhetsutøvelse, og å styrke kvaliteten på den finansielle rapporteringen. Effektiv risikostyring og god intern kontroll bidrar til å sikre aksjeeiernes investeringer og selskapets eiendeler.

Intern kontroll omfatter retningslinjer, prosesser, oppgaver, adferd og andre forhold som:

- legger til rette for målrettet og effektiv virksomhet i selskapet og som gjør det mulig å håndtere forretningsrisiko, operasjonell risiko, risiko for overtredelse av lover og forskrifter samt annen risiko som er av betydning for oppnåelse av selskapets forretningsmål
- bidrar til å sikre kvaliteten på intern og ekstern rapportering
- bidrar til å sikre at selskapet opererer i samsvar med relevante lover og forskrifter og interne retningslinjer for virksomheten, herunder selskapets etiske retningslinjer og verdier

Styret må selv danne seg en oppfatning om selskapets interne kontroll, basert på informasjon som blir forelagt styret. Rapporteringen fra ledelsen til styret bør gi en balansert fremstilling av alle risikoer av betydning, og hvordan internkontrollsystemet håndterer disse risikoene.

Internkontrollsystemet skal minst omfatte organiseringen og gjennomføringen av selskapets finansielle rapportering. I selskaper med internrevisjon må det være etablert et system for at styret kan motta rapporter regelmessig og ellers ved behov. Hvis et selskap ikke har en slik separat internrevisjon, må det vurderes særskilt hvordan slik informasjon kan tilflyte styret.

De etiske retningslinjene bør gi anvisning om hvordan ansatte kan kommunisere forhold knyttet til ulovlig eller uetisk adferd fra selskapets side til styret. Klare retningslinjer for intern kommunikasjon vil redusere muligheten for at selskapet kommer i situasjoner som kan skade selskapets omdømme eller finansielle situasjon.

Styrets årlige gjennomgang

Styrets årlige gjennomgang av risikoområder og internkontrollsystemet bør omfatte forhold som er tatt opp i rapporter til styret gjennom året, og eventuell tilleggsinformasjon som er nødvendig for å sikre at styret har tatt i betraktning alle forhold knyttet til selskapets interne kontroll.

Gjennomgangen bør ta for seg:

- endringer i forhold til forrige års gjennomgang knyttet til art og omfang av risikoer av betydning, og selskapets evne til å tilpasse seg virksomhetsendringer og eksterne endringer;
- omfanget av og kvaliteten på ledelsens løpende oppfølging av risikoer og internkontrollsystem, og dersom det er relevant, internrevisjonens arbeid;
- omfang og hyppighet av ledelsens rapportering til styret om resultatene av denne oppfølgingen, som gjør det mulig for styret å foreta en samlet vurdering av kontrolltilstanden i selskapet og hvordan risikoene håndteres;
- tilfeller av betydelig kontrollsvikt eller svakheter som er avdekket i løpet av året, og om de har hatt, kunne ha hatt eller vil kunne ha betydelig innvirkning på selskapets økonomiske resultat eller stilling, og
- hvordan selskapets eksterne rapporteringsprosess fungerer.

Styrets rapportering

Styrets beskrivelse i årsrapporten av hovedelementene i den interne kontrollen knyttet til finansiell rapportering, bør inneholde tilstrekkelig og overordnet informasjon som gjør det mulig for aksjeeierne å forstå hvordan internkontrollsystemet er organisert. Beskrivelsen bør relateres til hovedområdene for den interne kontrollen knyttet til finansiell rapportering. Dette omfatter kontrollmiljøet, risikovurdering, kontrollaktiviteter, informasjon og kommunikasjon og oppfølging.

Dersom selskapet anvender et etablert rammeverk for intern kontroll, bør dette angis. Eksempel på dette kan være Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commissions (COSO) rammeverk for risikostyring og intern kontroll.

11. Godtgjørelse til styret

Godtgjørelsen til styret bør reflektere styrets ansvar, kompetanse, tidsbruk og virksomhetens kompleksitet.

Godtgjørelse til styret bør ikke være resultatavhengig. Opsjoner bør ikke utstedes til styremedlemmer.

Styremedlemmer, eller selskaper som de er tilknyttet, bør ikke påta seg særskilte oppgaver for selskapet i tillegg til styrevervet. Dersom de likevel gjør det, bør hele styret være informert. Honorar for slike oppgaver bør godkjennes av styret.

Dersom det har vært gitt godtgjørelser utover vanlig styrehonorar, bør det spesifiseres i årsrapporten.

Kommentar

Godtgjørelsen til styremedlemmene fastsettes av generalforsamlingen. Styremedlemmer bør oppfordres til å eie aksjer i selskapet, jf. anbefalingen punkt 8. I denne forbindelse bør det vurderes å forutsette at deler av styrehonoraret investeres i aksjer til markedskurs.

Styret bør ikke delta i insentiv- eller opsjonsprogrammer som måtte være laget for ledende ansatte og øvrige medarbeidere fordi dette vil kunne svekke styrets uavhengighet.

Styremedlemmers godtgjørelse fastsettes av generalforsamlingen (eventuelt bedriftsforsamlingen), jf. asal. § 6-10.

Et styremedlem må ikke i anledning av rettshandel for selskapet, ta imot godtgjørelse fra andre enn selskapet, jf. asal. § 6-17. Samlet godtgjørelse og andre fordeler til de enkelte styremedlemmer skal opplyses i noter til årsregnskapet, jf. regnskapsloven § 7-31b og § 7-32 samt i prospekter ved tilbud om tegning eller kjøp eller opptak til notering av omsettelige verdipapirer på norsk regulert marked, jf. verdipapirforskriften § 7-13, sml. kommisjonsforordning (EF) nr. 809/2004 vedlegg 1 punkt 15 og 17.2.

Styrets leder bør godtgjøres særskilt. For styremedlemmer som deltar i styreutvalg, bør tilleggsgodtgjørelse vurderes.

Anbefalingen om at styremedlemmer ikke bør ha tilleggsoppgaver for selskapet, er begrunnet med behovet for at styremedlemmene skal være uavhengig i forhold til den daglige ledelsen.

I årsrapporten skal det redegjøres for alle elementer av godtgjørelse til hvert enkelt styremedlem, jf. opplysningskravene i regnskapsloven.

12. Godtgjørelse til ledende ansatte

Styret fastsetter retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte i henhold til loven. Retningslinjene fremlegges for generalforsamlingen.

Retningslinjene for fastsettelse av godtgjørelse til ledende ansatte bør angi hovedprinsippene for selskapets lederlønnspolitik. Retningslinjene bør bidra til sammenfallende interesser mellom aksjeeierne og ledende ansatte.

Resultatavhengig godtgjørelse til ledende ansatte i form av opsjons-, bonusprogrammer eller lignende, bør knyttes til verdiskaping for aksjeeierne eller resultatutvikling for selskapet over tid. Slike ordninger, herunder opsjonsordninger, bør være prestasjonsrettede og forankret i målbare forhold som den ansatte kan påvirke.

Kommentar

Retningslinjer

Allmennaksjeloven har regler om den lederlønnserklæringen som styret skal utarbeide og om generalforsamlingens behandling av den.

Resultatavhengig godtgjørelse

Resultatavhengig godtgjørelse bør ikke bidra til kortsiktige disposisjoner som kan være skadelige for selskapet. Det bør vurderes å sette et tak på resultatavhengig godtgjørelse.

Der resultatet eller aksjekursen er sterkt påvirket av eksterne forhold, bør styret vurdere å benytte andre insentivordninger, der insentivene kan knyttes til måltall som ledende ansatte i større grad kan påvirke.

Ved utstedelse av opsjoner eller lignende til ledende ansatte bør det utvises varsomhet.

Eventuelle opsjonsavtaler bør kombineres med direkte eierskap i underliggende aksjer for å bidra til høyere grad av symmetrisk interesse med selskapets øvrige aksjeeiere. For å redusere risiko for tilfeldige økonomiske utfall, bør tildelings- og utøvelsetidspunkt for opsjoner fordeles over tid, og det bør fastsettes bindingstid på ervervede aksjer.

Redegjørelse

Redegjørelsen for selskapets eierstyring og selskapsledelse, jf. punkt 1 i anbefalingen, bør beskrive alle elementer av godtgjørelsen til daglig leder og til de enkelte ledende ansatte, jf. kravene i allmennaksjeloven og regnskapsloven. Alternativt kan redegjørelsen tydelig vise til de steder i regnskapet eller lederlønnserklæringen der disse forholdene er beskrevet.

Daglig leder tilsettes av styret som også fastsetter godtgjørelsen (med mindre kompetansen etter vedtektene er lagt til annet organ), jf. asal. § 6-2.

Styret skal (med mindre kompetansen etter vedtektene er lagt til annet organ) utarbeide en erklæring om fastsettelse av lønn, annen godtgjørelse mv. til ledende ansatte i selskapet for det kommende regnskapsåret, jf. asal § 6-16a. Erklæringen skal også gjøre rede for den lederlønnspolitikken som har vært ført i det foregående regnskapsår. Erklæringen skal behandles av selskapets ordinære generalforsamling, jf. asal. § 5-6. Hvis selskapet har bedriftsforsamling, kan den gi uttalelse om erklæringen, jf. asal. § 6-37. Styret skal fastsette lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i møte, jf. asal. § 6-19.

Retningslinjene for ordninger som gjelder tildeling av aksjer, tegningsretter, opsjoner og andre former for godtgjørelse som er knyttet til aksjer eller utviklingen av aksjekursen i selskapet eller i andre selskaper innenfor det samme konsernet, er bindende for styret, hvis ikke noe annet er fastsatt i vedtektene. For øvrig er retningslinjene veiledende, men det kan fastsettes i vedtektene at de skal være bindende. Dersom styret i en avtale fraviker retningslinjene, skal begrunnelsen for dette angis i styreprotokollen.

Godtgjørelse og lån/sikkerhetsstillelse til fordel for de enkelte ledende ansatte skal fastsettes av styret i møte, jf. asal. § 6-19, og skal opplyses i note til årsregnskapet, jf. regnskapsloven § 7-31b og 7-32, samt i prospekter ved tilbud om tegning eller kjøp eller opptak til notering av omsettelige verdipapirer på regulert marked, jf. verdipapirforskriften § 7-13, sml. kommisjonsforordning (EF) nr. 809/2004 vedlegg 1 punkt 15 og 17.2.

13. Informasjon og kommunikasjon

Styret bør fastsette retningslinjer for selskapets rapportering av finansiell og annen informasjon basert på åpenhet og under hensyn til kravet om likebehandling av aktørene i verdipapirmarkedet.

Selskapet bør årlig publisere oversikt over datoer for viktige hendelser som generalforsamling, publisering av delårsrapporter, åpne presentasjoner, utbetaling av eventuelt utbytte med mer.

Informasjon til selskapets aksjeeiere bør legges ut på selskapets nettside samtidig som den sendes aksjeeierne.

Styret bør fastsette retningslinjer for selskapets kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen.

Kommentar

Retningslinjer for rapportering av finansiell og annen informasjon

Styrets retningslinjer for rapportering av finansiell og annen informasjon til verdipapirmarkedet må utformes innen de rammer som følger av verdipapirlovgivningen, regnskapsloven og børsregelverket. Selskapets adgang til å gi enkeltaktører, herunder analytikere, informasjon om selskapet vil være begrenset både av dette regelverket, inkludert reglene om god børs-skikk, og det generelle kravet til likebehandling.

Retningslinjer for informasjon fra selskapet skal sikre at markedsaktørene får korrekt, tydelig, relevant og samtidig informasjon. Offentliggjøring av løpende informasjon fra selskapet skal bidra til at aksjeeiere og andre investorer kan fatte velbegrunnede beslutninger om kjøp og salg av aksjer basert på lik informasjon. Det bør redegjøres for sentrale verdidrivere og risikofaktorer.

I forbindelse med resultatrapportering bør selskapet avholde åpne presentasjoner, som samtidig publiseres over internett.

Styret må ta stilling til hvem som skal uttale seg på vegne av selskapet i ulike saker. Selskapet bør ha en beredskapsplan for informasjon dersom det skulle oppstå saker av spesiell karakter eller interesse i media.

Informasjon om selskapet bør være tilgjengelig på norsk og engelsk når aksjonærstrukturen tilsier det.

Dialog med aksjeeierne

I tillegg til dialogen med eierne i generalforsamlingen bør styret legge til rette for at aksjeeiere kan kommunisere med selskapet også utenfor generalforsamlingen. Dette vil øke styrets kunnskap om løpende forhold vedrørende selskapet som aksjeeiere er særlig opptatt av. Det bør fremgå av retningslinjene i hvilken grad styret har delegert slike oppgaver til styreleder, daglig leder eller andre i den daglige ledelsen.

Se verdipapirhandelloven kapittel 5 avsnitt I og II om informasjonspliktens innhold. Selskapet skal offentliggjøre informasjon på en effektiv og ikke-diskriminerende måte, jf. vphl. § 5-12. Etter "Løpende forpliktelser for børsnoterte selskaper (løpende forpliktelser)" punkt 5.2 skal selskapet sende børsen den informasjon som blir offentliggjort for lagring. Norske Finansanalytikerens Forening har utgitt anbefalte retningslinjer for tilleggsinformasjon om verdiskaping, nov. 2002.

Den som har innsideinformasjon må ikke gi slike opplysninger til uvedkommende, jf. vphl. § 3-4. Det er gitt nærmere bestemmelser i vphl. kapittel 3 om hvordan slike innsideopplysninger skal behandles. Informasjon fra selskapet må håndteres innen de rammer som følger av verdipapirhandelloven, herunder § 5-14, og det alminnelige likebehandlingsprinsippet, jf. bl.a. asal. § 4-1.

Etter "Løpende forpliktelser for børsnoterte selskaper (løpende forpliktelser)" pkt. 4.5 skal selskapet innen årets utgang offentliggjøre planlagte tidspunkter for offentliggjøring av delårsrapporter i det påfølgende år.

14. Selskapsovertakelse

Styret bør ha utarbeidet hovedprinsipper for hvordan det vil opptre ved eventuelle overtakelsestilbud.

I en overtakelsesprosess bør tilbyder, målselskapets styre og ledelse ha et selvstendig ansvar for å bidra til at aksjeeierne i målselskapet blir likebehandlet, og at ikke målselskapets virksomhet forstyrres unødig. Målselskapets styre har et særskilt ansvar for at aksjeeierne har informasjon og tid til å kunne ta stilling til budet.

Styret bør ikke uten særlige grunner søke å forhindre eller vanskeliggjøre at noen fremsetter tilbud på selskapets virksomhet eller aksjer.

Dersom det fremsettes et tilbud på selskapets aksjer, bør ikke selskapets styre utnytte emisjonsfullmakter eller treffe andre tiltak med formål å hindre gjennomføringen av tilbudet, uten at dette er godkjent av generalforsamlingen etter at tilbudet er kjent.

Dersom et bud fremmes på selskapets aksjer, bør styret avgi en uttalelse med vurdering av budet og en anbefaling om aksjeeierne bør akseptere eller ikke. Dersom styret ikke finner å kunne gi en anbefaling til aksjeeierne om hvorvidt de bør akseptere tilbudet eller ikke, bør det redegjøres nærmere for bakgrunnen for dette. I styrets uttalelse om tilbudet bør det fremkomme om vurderingen er enstemmig, og i motsatt fall på hvilket grunnlag enkelte styremedlemmer har tatt forbehold om styrets uttalelse. Styret bør vurdere å innhente en verdivurdering fra en uavhengig sakkyndig. Dersom styremedlem, ledende ansatt, deres nærstående eller noen som nylig har hatt en slik posisjon, er tilbyder eller har særinteresser i tilbudet, bør styret uansett innhente en uavhengig verdivurdering. Tilsvarende gjelder dersom tilbyder er en større aksjeeier. Verdivurderingen bør vedlegges, gjengis eller refereres i styrets uttalelse.

Transaksjoner som i realiteten innebærer avhendelse av virksomheten, bør besluttes av generalforsamlingen, bortsett fra i de tilfeller hvor disse beslutninger etter loven skal treffes av bedriftsforsamlingen.

Kommentar

Grunnleggende hensyn og ansvar

Aksjemarkedet har en viktig samfunnsøkonomisk funksjon som bidrar til en effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser. Selskapsovertakelser bidrar til økt effektivitet i prisdannelsen for aksjer, og kan virke disiplinerende på selskapsledelsen. Budprosesser og selskapsovertakelser må imidlertid gjennomføres på en måte som opprettholder respekten for aksjemarkedet, og som ikke unødig forstyrrer målselskapets forretningsvirksomhet.

Et overtakelsestilbud er en forpliktende handling med store konsekvenser både for tilbyder og målselskapets ansatte, styre og aksjeeiere. Alle involverte parter må derfor opptre slik at tilliten til aksjemarkedet opprettholdes. For selskapet er det derfor viktig at styret har tenkt gjennom noen hovedprinsipper for hvordan det vil opptre ved et eventuelt overtakelsestilbud, f. eks. om det vil forsøke å få frem konkurrerende tilbud, og hvordan det vil sørge for likebehandling av aksjeeierne. Innholdet i prinsippene trenger imidlertid ikke gjøres kjent.

Et bud må først fremmes når en budgiver har gjennomført forberedelser som viser evne til å gjennomføre budet, herunder tilstrekkelig finansiering av tilbudet.

Forholdet mellom anbefalingen og lovgivningen⁵

Verdipapirhandelloven regulerer kun situasjonen der et pliktig tilbud er fremsatt, eller der et frivillig tilbud fører til at tilbudspliktgrensen passeres dersom den aksepteres av de som kan benytte det. Anbefalingen gjelder også situasjoner hvor tilbyder allerede eier mer enn tilbudspliktgrensen, når det fremsettes et tilbud om kjøp rettet mot samtlige aksjeeiere. Derfor er også flere av verdipapirhandellovens regler gjentatt i anbefalingen.

Den del av anbefalingen som retter seg mot tilbyder, supplerer også verdipapirhandelloven ved at den gjelder for tilbud som ikke omfattes av loven. Anbefalingen om at styret ikke uten særlige grunner skal søke å vanskeliggjøre fremsetting av et overtakelsestilbud, supplerer lovgivningen ved at den gjelder tilbud som ikke er omfattet av loven, og at den regulerer situasjonen før det fremsettes et tilbud.

Overtakessituasjoner er ikke ofte forekommende for de fleste selskaper. Det kan derfor være vanskelig å avgi en presis redegjørelse i henhold til anbefalingens pkt 1. På et punkt som dette, bør man derfor kunne være noe mindre detaljert.

Likebehandling og åpenhet

Det er et grunnleggende prinsipp at alle aksjeeiere i målselskapet i henhold til anbefalingen bør likebehandles. Tilbudet bør derfor rettes til samtlige aksjeeiere i målselskapet, og til like gode vilkår.⁶

Åpenhet omkring overtakelsessituasjoner vil bidra til likebehandling av aksjeeierne.

Det forutsettes at styret og den daglige ledelsen ikke iverksetter tiltak som har til hensikt å beskytte deres egne personlige interesser på bekostning av aksjeeiernes interesser. Anbefalingen supplerer verdipapirhandellovens bestemmelser om begrensninger i selskapets handlefrihet etter at selskapet er underrettet om at tilbud vil bli fremsatt.⁷

At anbefalingen retter seg i dette punktet mot alle parter i prosessen, er ikke ment å redusere det særlige ansvar målselskapet har for å bidra til at aksje-

⁵ Verdipapirhandelloven (vphl.) kapittel 6 gir regler om pliktige og frivillige tilbud. Den som gjennom erverv blir eier av aksjer som representerer mer enn 1/3 av av stemmene i et norsk selskap hvis aksjer er notert på norsk regulert marked, plikter å gi tilbud om kjøp av de øvrige aksjene i selskapet (tilbudsplikt), eller selge seg ned under denne grensen. Tilsvarende gjelder ved passering av 40 og 50 prosent av stemmene (gjentatt tilbudsplikt). Tilbyder skal gi melding til børsen og til selskapet straks avtale om erverv som vil utløse tilbudsplikt er inngått. Tilbudsprisen skal være minst like høy som høyeste pris tilbyder har betalt eller avtalt de siste seks månedene før tilbudsplikten ble utløst, jf. vphl. § 6-10. Tilbudet skal være ubetinget, med oppgjør i penger, og skal ha en akseptfrist på mellom fire og seks uker.

Frivillige tilbud er lovregulert når et bud innebærer at tilbudspliktgrensen passeres dersom det aksepteres av de som kan benytte tilbudet, jf. vphl. § 6-19.

⁶ For både pliktige og frivillige tilbud er det krav om likebehandling av aksjeeierne og om informasjon som skal gis i tilbudsdokument, jf. vphl. §§ 6-10 siste ledd og 6-13. Etter asal. § 6-28 må ikke styret eller andre som representerer selskapet foreta noe som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning. Det samme gjelder generalforsamlingen etter asal. § 5-21. Prinsippet om likebehandling følger også av vphl. § 5-14.

⁷ I tilbud som reguleres av vphl. kap. 6 kan ikke styret eller ledelsen i målselskapet treffe tiltak utover selskapets normale løpende forretningsdrift, som utstedelse av aksjer, fusjon, kjøp eller salg av vesentlige virksomhetsområder, eller kjøp og salg av egne aksjer, jf. vphl. § 6-17. Verdipapirhandellovens begrensninger gjelder ikke dersom generalforsamlingen har gitt fullmakt til å treffe slike tiltak med sikte på overtakelsessituasjoner.

ierne likebehandles, og at informasjonsplikten ivaretas i en tilbudsprosess.⁸ For målselskapet innebærer en overtakelsesprosess en særlig aktsom håndtering av informasjonsplikten etter verdipapirhandelloven kapittel 5. Selskapet bør tilstrebe at det ikke er innsideopplysninger om selskapet som ikke er offentliggjort. Dersom målselskapet i sin finansielle kalender har planlagt offentliggjøring av delårsrapport etter at et tilbud ventes fremsatt, bør selskapet så langt det er mulig, tilstrebe at rapporten kan offentliggjøres i rimelig tid før akseptperiodens utløp.⁹ Tilbyder bør også søke å tilpasse akseptfristen slik at aksjeeierne kan ta hensyn til delårsrapporten når de vurderer å akseptere tilbudet.

For tilbyder innebærer det at det minst bør gis informasjon som nevnt i verdipapirhandelloven § 6-13, også hvor tilbudet ikke er omfattet av disse reglene. I tillegg bør tilbyder sammenstille opplysninger om målselskapet av betydning for aksjeeiernes vurdering av tilbudet, basert på offentlig tilgjengelige års- og delårsrapporter og annen offentlig tilgjengelig informasjon.

Vurdering av tilbudet¹⁰

Når et bud er avgitt, skal styret i de situasjoner som er angitt i verdipapirhandelloven, avgi en uttalelse om tilbudet før tilbudsperiodens utløp. Dette bør også gjøres i de overtagelsessituasjoner som er omfattet av anbefalingen.

⁸ Etter vphl. § 5-2 skal selskapet uoppfordret offentliggjøre innsideinformasjon som direkte angår selskapet. Etter vphl. § 5-3 kan selskap på nærmere bestemte vilkår utsette offentliggjøring av slik informasjon for ikke å skade sine legitime interesser, forutsatt at allmennheten ikke villedes av utsettelsen og opplysningene behandles konfidensielt.

⁹ Etter Oslo Børs' "Løpende forpliktelser for børsnoterte selskaper (løpende forpliktelser)" punkt 4.5 skal selskapene offentliggjøre de planlagte tidspunktene for offentliggjøring av delårsrapporter.

¹⁰ Etter vphl. § 6-16 skal selskapets styre avgi en uttalelse om budet som bl.a. skal gi opplysninger om styrets begrunnede vurdering av tilbudets konsekvenser, herunder hvilken effekt tilbyders strategiske planer vil kunne få for de ansatte og for lokaliseringen av selskapets virksomhet samt de ansattes syn og andre forhold av betydning ved vurderingen av om tilbudet bør aksepteres av aksjeeierne. Det skal også opplyses om styremedlemmenes og daglig leders eventuelle standpunkt til tilbudet i egenskap av aksjeeiere i selskapet. Er tilbud fremsatt av noen som er medlem av styret i selskapet, eller er tilbudet fremsatt i forståelse med selskapets styre, avgjør børsen hvem som skal avgi uttalelsen. Etter børsens praksis kan denne avgis av de styremedlemmer som ikke er inhabile, også selv om styret ikke anses som vedtaksdyktig. I mangel av dette krever børsen at en uavhengig sakkyndig avgir erklæringen.

For aksjeeierne vil det være av særlig interesse at styret bruker sin innsikt om selskapets fremtid til å gjøre estimater av nåverdien av den forventete verdiskaping i selskapet, og sammenligner denne med det fremsatte tilbud. En slik vurdering bør være hovedpunktet i styrets uttalelse i forhold til aksjeeierne.

I styrets uttalelse om tilbudet bør det fremkomme om vurderingen er enstemmig, og i motsatt fall på hvilket grunnlag enkelte styremedlemmer har tatt forbehold om styrets uttalelse. Det bør også foretas en vurdering av om det kan være interessemotsetninger mellom minoritetsaksjeeiere og hovedaksjeeiere. Styrets vurdering bør være basert på allment anerkjente verdivurderingsprinsipper. Uttalelsen bør for øvrig følge retningslinjene i verdipapirhandelloven.

Ved vurderingen av om det bør innhentes en verdivurdering fra en uavhengig sakkyndig, bør det blant annet legges vekt på om styret er sammensatt i henhold til denne anbefalingens punkt 8, og om styrets tilråding er enstemmig.

Dersom det foreligger et konkurrerende tilbud hvor tilbyder ikke har tilknytning til styremedlem, ledende ansatt eller hovedaksjeeier, vil styret normalt kunne unnlate å innhente en slik verdivurdering. Et uavhengig konkurrerende tilbud vil også normalt være tilstrekkelig grunnlag for styrets vurdering i situasjoner hvor styremedlem, ledende ansatte eller en større aksjeeier har særinteresser.

Med uavhengig sakkyndig forstås person eller foretak som ikke har egeninteresse i tilbudet, for eksempel i form av resultatbaserte honorarer fra tilbyder, målselskap eller hovedaksjeeier. Dersom verdivurderingen ikke gjengis i sin helhet eller vedlegges styrets uttalelse, må den refereres på en måte som ikke villeder aksjonærene.

Dersom ledende ansatt, styremedlem eller en større aksjeeier i målselskapet deltar i tilbudet, skal det redegjøres for den rolle de aktuelle personer har i tilbudet.

Avhendelse av virksomhet

At det bør tilligge generalforsamlingen å beslutte avhendelse av selskapets virksomhet, har sammenheng med hvordan selskapets virksomhet er definert i vedtektene. Selv om vedtektene ikke krever dette, se dog anbefalingens punkt 2, bør dette behandles på generalforsamlingen. Det samme bør gjelde ved en så vesentlig avhendelse av selskapets aktiva at det må sies å endre sin karakter.

15. Revisor

Revisor bør årlig fremlegge for revisjonsutvalget hovedtrekkene i en plan for gjennomføring av revisjonsarbeidet.

Revisor bør delta i styremøter som behandler årsregnskapet. I møtene bør revisor gjennomgå eventuelle vesentlige endringer i selskapets regnskapsprinsipper, vurdering av vesentlige regnskapsestimer og alle vesentlige forhold hvor det har vært uenighet mellom revisor og administrasjonen.

Revisor bør minst en gang i året gjennomgå med revisjonsutvalget selskapets interne kontroll, herunder identifiserte svakheter og forslag til forbedringer.

Styret og revisor bør ha minst ett møte i året uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er til stede.

Styret bør fastsette retningslinjer for den daglige ledelsens adgang til å benytte revisor til andre tjenester enn revisjon.

I ordinær generalforsamling bør styret orientere om revisors godtgjørelse fordelt på revisjon og andre tjenester.

Kommentar

Bestemmelsene om årlig plan for revisjonen og revisors deltakelse i styremøter har til hensikt å gi revisjonsutvalget og styret bedre innblikk i revisors arbeid og være et viktig supplement til revisors nødvendige løpende kontakt med selskapets daglige ledelse.

Spesielt i forbindelse med styrets behandling av årsregnskapet vil det være nyttig å bruke den kunnskap og kompetanse som revisor besitter. Det er styret som sammen med daglig leder avlegger selskapets årsregnskap, og en aktiv bruk av revisor i denne fasen vil bedre styrets beslutningsgrunnlag.

Av hensyn til revisors uavhengighet av den daglige ledelsen, bør minst ett møte i året avholdes uten at noen fra den daglige ledelsen er til stede. Styret må i tilfelle bestemme at daglig leder skal fratre etter bestemmelsene i allmennaksjeloven § 6-19.

For å styrke styrets arbeid med den finansielle rapporteringen og den interne kontrollen, skal revisor etter revisorloven gi revisjonsutvalget en beskrivelse av hovedelementene i revisjonen foregående regnskapsår, herunder særlig om vesentlige svakheter som er avdekket ved den interne kontrollen knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen. Revisorloven oppstiller videre krav om at revisor skal gi opplysninger til revisjonsutvalget som reflekterer revisjonsutvalgets oppgave med å overvåke revisors uavhengighet. Opplysninger som nevnt skal gis til styret dersom styret utfører revisjonsutvalgets oppgaver.

Revisor velges av generalforsamlingen, jf. asal. § 7-1. Revisor tjenestegjør inntil en annen revisor er valgt, jf. asal. § 7-2. Revisor skal møte i generalforsamlingen når de saker som skal behandles er av en slik art at dette må anses som nødvendig, jf. asal. § 7-5. For øvrig har revisor rett til å delta i generalforsamlingen.

Revisorloven kap. 4 fastsetter krav til revisors uavhengighet og objektivitet.

Etter revisorloven § 5a-3 skal revisor gi revisjonsutvalget en beskrivelse av hovedelementene i revisjonen foregående regnskapsår, herunder særlig om vesentlige svakheter som er avdekket ved den interne kontroll knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen. Revisor skal dessuten overfor revisjonsutvalget: 1. hvert år skriftlig bekrefte sin uavhengighet, 2. opplyse om hvilke andre tjenester enn lovpliktig revisjon som er levert til foretaket i løpet av regnskapsåret, 3. opplyse om eventuelle trusler mot uavhengigheten og dokumentere tiltak som er iverksatt for å redusere disse. Opplysninger som nevnt skal gis til styret dersom det samlede styret ivaretar revisjonsutvalgets oppgaver i henhold til særskilt hjemmel.

Feil og mangler knyttet til regnskapsføringen og formuesforvaltningen skal påpekes i nummererte brev fra revisor til selskapets ledelse (i et allmennaksjeselskap normalt styret), jf. revisorloven § 5-4 og Ot. prp. nr. 75 (1997-98) Om lov om revisjon og revisorer, pkt. 5.2.5.

Retningslinjer for revisors rådgivning til revisjonsklienter følger av Kredittilsynets rundskriv 23/2003.

Revisors godtgjørelse fastsettes av generalforsamlingen, jf. asal. § 7-1. Etter regnskapsloven § 7-31a skal det i noter til regnskapet opplyses om godtgjørelse til revisor, og hvordan godtgjørelsen er fordelt på revisjon og andre tjenester.

Etter allmennaksjeselskapsloven § 7-4 skal revisjonsberetningen være styret i hende senest 22 dager før generalforsamlingen.

Anbefalingen om at styret bør fastsette retningslinjer for adgangen til å benytte revisor til andre tjenester, anses å bidra til økt oppmerksomhet på revisors uavhengighet i forhold til den daglige ledelsen. Nærmere krav til revisors uavhengighet fremgår av revisorloven.

Det følger av regnskapsloven at det i noter til årsregnskapet skal opplyses om godtgjørelse til revisor, og hvordan godtgjørelsen er fordelt på revisjon og andre tjenester. Etter anbefalingen er det ikke tilstrekkelig å hen vise til beløpene i notene, men generalforsamlingen bør orienteres om andre tjenester som revisor har levert utover revisjon.

Etter allmennaksjeloven skal revisor møte i generalforsamlingen når de saker som behandles er av en slik art at dette må anses nødvendig. For øvrig har revisor rett til å delta i generalforsamlingen. Styret bør etter anbefalingen legge til rette for at revisor deltar i alle generalforsamlinger.

Utgitt av Norsk Utvalg for Eierstyring og Selskapsledelse, NUES,
som består av:

Aksjonærforeningen i Norge

Den norske Revisorforening

Eierforum

Finansnæringens Hovedorganisasjon

Norske Finansanalytikeres Forening

Norske Pensjonskassers Forening

Næringslivets Hovedorganisasjon

Oslo Børs

Verdipapirfondenes Forening

www.nues.no

ISBN 978-82-998216-0-5